

**ЕВРИСТИЧНИЙ МЕТОД ТА ОПТИМІЗАЦІЯ САНІТАРНО-ГІГІЄНИЧНИХ
ЗНАНЬ І НАВИЧОК В УЧНІВ З ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИМИ ПОРУШЕННЯМИ**

Зябкіна Оксана Гнатівна

(Магістрантка факультету спеціальної та інклюзивної освіти)

Кравець Ніна Павлівна

(Кандидат педагогічних наук, доцент, НПУ імені М. П. Драгоманова, Київ,
Україна)

Державна політика в галузі освіти одним із пріоритетних завдань визначає турботу про здоров'я підростаючого покоління, зокрема озброєння його санітарно-гігієнічними знаннями й навичками. Особливої уваги потребує розв'язання цього завдання у роботі з учнями з інтелектуальними порушеннями.

У корекційній педагогіці питання формування в учнів з інтелектуальними порушеннями санітарно-гігієнічних знань та навичок розглядалися в дослідженнях з формування навичок самообслуговування (О. Гаврилов, Л. Дробот, О. Мамічева, С. Конопляста, Н. Павлова та ін.); з методики навчання природознавства (Г. Блеч, Л. Співак, Л. Стожок), у дослідженнях з проблем морального виховання вказаної категорії учнів (С. Белкін, О. Вержиховська, В. Синьов), трудового навчання учнів (Н. Альонкіна, І. Єременко, О. Корнійчук, Г. Мерсіянова).

Здоров'я кожної людини закладається ще в дитячі роки. Тому перед школою стоїть дуже важливе завдання: закласти в свідомості учнів знання й уміння про значення здоров'я для кожного та необхідність його збереження. Насамперед засвоюється це на уроках із загальноосвітніх предметів у процесі опрацювання навчального матеріалу з підручників та в позакласній виховній роботі. Зокрема одним із завдань підручника з літератури для учнів з інтелектуальними порушеннями є "формування соціального досвіду шляхом спеціально створених мовленнєвих ситуацій на основі прочитаного матеріалу, що дозволить учневі уявити себе як члена суспільства, забезпечуючи здатність на певному рівні включитися в систему соціальних відносин, проявляючи соціальну активність" [3, с. 315]. А для цього потрібно мати належне психічне й фізичне здоров'я.

Аналіз практики роботи спеціальної загальноосвітньої школи для дітей з інтелектуальними порушеннями свідчить, що у школах звертається увага на ознайомлення учнів з санітарно-гігієнічними знаннями й навичками як на уроках, так і у процесі виховних заходів. Учні, працюючи на уроках зі статтями з підручників, знайомляться з правилами техніки безпеки. Санітарно-гігієнічні знання й навички найбільш широко отримують на заняттях із соціально-побутового орієнтування, опрацьовуючи теми з санітарії та гігієни. Однак у зв'язку з тим, що на уроках недостатньо використовується наочний демонстраційний та ілюстративний матеріал, школярі зі значними труднощами сприймають, розуміють і запам'ятовують сприйняту від учителя чи з підручника інформацію. Не ведеться достатня словникова робота, учні часто не розуміють значення багатьох понять, які сприймають. На це негативно впливають порушення сингіфікативної функції мовлення, сутність якої полягає в поєднанні

слів з мисленнєвими образами предметів, що цими словами означаються. Тому школярі пасивні, не проявляють зацікавленості до отримання знань і умінь. Крім того, не досить добре налагоджені міжпредметні зв'язки.

Санітарно-гігієнічні знання й навички підлітків з інтелектуальними порушеннями ми вивчали, використавши спеціально розроблені анкети, що склалися з питань, які стосуються охорони здоров'я, особистої гігієни, гігієни побуту, харчування. Також використали бесіди з учнями й педагогами, спостереження за виконанням учнями практичних завдань; вивчали знання й уміння учнів самостійно здобувати потрібну інформацію про предмети санітарії й гігієни та як ними потрібно користуватися. Відповіді занотовували і оцінювали за показниками: самостійна правильна відповідь, відповідь з допомогою, неправильна відповідь, завдяки чому визначили рівні санітарно-гігієнічних знань та навичок школярів: високий, достатній, середній, низький.

Аналіз отриманих результатів свідчить про недостатню сформованість санітарно-гігієнічних знань та навичок у старшокласників з інтелектуальними порушеннями щодо особистої гігієни, гігієни побуту, харчування. Поверховими виявилися знання старшокласників з особистої гігієни. Частина з них (39%) не вмiла користуватися зубною щiткою, неправильно чистили зуби. Щодо зовнішнього вигляду, то належного догляду потребували стан нігтів, волосся та зачіски як у дівчат, так і у хлопців – 27%. Одяг і взуття у багатьох обстежених теж були неохайними. Учні з власної ініціативи не чистили взуття, лише після нагадування вихователя. На просте запитання: “Чому миють руки перед прийомом їжі?” – відповідали: “Щоб були чистими”. 87% учнів, переважно хлопці, не орієнтувалися в косметичних засобах, не знали для чого і як правильно ними користуватися. Стосовно догляду за приміщеннями – класу, спальні, кухні – відповідали категорично: “коли жарко – кватирку або вікно відчиняємо, якщо холодно – закриваємо”. Про стан підлоги, меблів змовчали. Відповідаючи, школярі не могли правильно сформулювати відповідь. Досить поверховими виявилися знання й навички з гігієни харчування. Значення харчування для людини респонденти пояснювали наступним чином: “щоб не хотілося їсти, щоб не бути голодним; щоб не померти з голоду”.

Щоб допомогти старшокласникам, ми використали евристичний метод навчання, зважаючи на те, що “у розумово відсталих порушення мислення проявляються насамперед у недорозвитку його евристичного начала, тому їм недоступне розв'язання простих проблемних задач. ... Завдяки евристичному методу активізується навчальна діяльність, оскільки запитання і завдання вимагають самостійних роздумів і відповідей. Учні оволодівають різноманітними прийомами мислення: аналізу, порівняння, синтезу. Вказані мисленнєві операції здійснюються у єдиній системі, чим забезпечується формування умінь їх виконувати, оптимізація пізнавальної активності школярів, насамперед підвищення самостійності мислення. Розумова активність – основа здійснення корекційного впливу на інтелектуальний розвиток розумово відсталих учнів” [1, с. 141–142].

Отже, застосування евристичного методу навчання сприяє підвищенню санітарно-гігієнічних знань й навичок учнів з інтелектуальними порушеннями.

Література

1. Кравець Н. П. Евристичний метод на уроках літературного читання у роботі з розумово відсталими учнями // Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського пед. ун-ту імені Івана Огієнка. Серія соціально-педагогічна / за ред. В. О. Гаврилова, В. І. Співака. – Кам'янець-Подільський: ПП. «Медобори-2006», 2012. 404с. Вип. XXI. В двох частинах. Ч.2. С.139 – 148.

2. Петько Л В. Реалізація концепції підготовки магістрів в Україні для роботи в інклюзивному освітньому просторі // Актуальні проблеми навчання та виховання людей в інтегрованому освітньому середовищі: Тр. XI Міжнар. наук.-практ. конф., листопад 2011 р. – Ч. I. – К. : ВМУРЛ «Україна». – 2011. – С. 92–94.

3. Kravets N.P. Reading book as effective means to the formation readers' skills of mentally retarded pupils // Prospects for development of education and science: Collection of scientific articles – Academic Publishing House of the Agricultural University Plovdiv, Bulgaria, 2016. PP. 314-317. URI <http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/10884>